

Magyar fajta kutyák tenyésztésirányítása

Az emberünk a természetbe és megnézzük a magyar fajta kutyák küllemét, bizony van min elkövetni. A komondorok kicsik, a pulik nagyok, a kuvaszok fehér plüssmacskák, a pumák angolizmetikázottak, a vizslák "spiccerjörök". S ha bár ezzen küllemi eltérések nagyon is valóságos, az egész-ségük szempontjából van mit ígérni hazai kutyáinknak. Hogy is alakult ez ki?

A kornak két összetevője van. Az egyik tényező a magyarfajta-klubok múltbeli és jelenlegi erőtlensége, a másik a külföldi tenyésztők erős szándéka a saját típus kialakítására. 90-30 ével ezelőtt, amikor a magyar fajta kutyák exportja a hősiért élte, a tenyésztőknek eszébe se jutott, hogy a kiküldött kutyák külföldi tenyésztésébe bele-szóljanak. Hogyan is tették volna, hiszen az export nagyon jó pénzkeresés-t forrás jelentett, és nem volt tanácsos azt holmi kritikával veszélyeztetni. A pénzes külföldiek lassacskán begyűjtötték kis hazánk legszebb kutyáit, és felhívott kutyá természet, majd elkezdtek velük a saját szempontjaik szerinti cél-irányos tenyésztést.

Jelenleg Amerikában a hazaihoz hasonló egyedyszámú komondor, kuvasz, puli és vizsla populáció él. Amerikában saját standardokat is kialakítottak. Ez nem meglepő, hiszen az amerikaiak sok más fajtát is "amerikanizáltak" (spaniel, akita stb.). Az ottani kiállításokon szinte kötelező érvényű elvárás a büszke tartásban való bemutatás. Eleinte csak a porrázó háttér fel-

a magyar kutyák fejét a szebb tartás érdekében, a későbbiekben azonban a magas nyakilisztés minden fajánál erősebb lett. Ugyanilyen megfontolásból az amerikaiak szerint csak a látszólag ujjomkán járó kutyá mozgása az elegáns. Amerikában szinte minden fajta bírálata jellemző, hogy a foghínyt nem veszik komoly hibának.

Komondor standardjuk szerint négy(!) foghínnal még champion lehet egy kutya. Ugyanakkor a kiállításokon a bírók a kutya hátának egyenes voltát, mozgásának az összehangoltságát, harmonikuságát és lendületét sokkal inkább súlyoztatban ítélt meg, mind hazai kollégáit. A sántítás legenyhébb jelének észlelésekor a kutyát azonnal diszqualifikálják. Az amerikai kuvaszoknak burnfordi fejkük van és selymes, kifütyedt, maciós, puha a bundájuk. Az átlag amerikai komondor világhíres, és vékony, finom szőrű. A pulik az itteniéknél jóval nagyobbak, erőteljesebbek, a fark szin nem kivánatos, a fehéreket a feketékkel együtt bírálják. Mind fejformában, mind pedig testalkatában nagyon heterogén kintped mutatnak az amerikai kontinens vizslái. Átlagos testmérésük is változó, a nyugati partvidégen nagyobbak, keleten kisebbek. A championok közül azonban számos vizsla Magyarországon is az elvonatban lenne. A finn pumáknak általában szorosan záródó farkuk van és hosszú, puha, trimmelésre alkalmaslattan a szőrzetük. Ezüket lénytelemmel olkával rendszeresen nyírni. Vét-

szont a standard szerint kívánatos quadratus testtelát a finnországi pumákat jobban jellemzi, mint magyaroké.

Háziorosi céllal Amerikában már elég-álg tar-tanak kutyát, mert miből áll a betörőnek: lepuftan-tani egy kutyát. A kutya legfejlebb az éléskamrát dézsmáló, házat főforogató suhancok elől védi meg a portát. A komondorok egy része fajtájának ősi mesterségét úzi - nyják, csorákká védelmet látják el, köleg coyotok ellen. Tény, hogy egy komondorból soha nem lesz agilita bajnok, de nem is az a lényeg. **A lényeg a közös foglalkozá-**

USA Ch. LAJOSMEGYI DAHU DIGAL az 1995-ös Klubkiállításon Fajtagyőztes komondor kan. l.: Pat Turner és Anne Quigley (Fotó: Patty Sosa)

USA Ch. PRYDAN KNOCROUT "K.O." a 97-és Klubkiállítás Fajtagyőztes pulja. t.: Steve és Alice Lawrence (Fotó: Dave Ashbey)

sok, kiképzések, együttlétek öröme és ez lajtól független. A tengerentúlon erre már réges-réj réjött: Más dolog kutyát tartani és más dolog kutyával élni. Az Amerikai Puli Klub évenkénti klubkiállításán a terelési osztápontról ugyanolyan megszervezik mint az agilita és fegyelmző verseny. Itthon ez még csak most kezd körvonalazódni. Egyik amerikai vizslás ismerősöm hívott izgatottan *herreg, hogy pár napja egy Magyarországról származó - több tulajdonost cserélt - öt hónapos kis vizsla került hozzá. Még egy hónap és el fog dőlni a vizslagyerek sorsa. Felévesen elvezeteti az előzetes diszpléziavizsgálatot, ill. elviszi a kutyát a kutyák vésztk vadászati osztápontról. Ha bármelyik próba sikertelenül végződik, akkor Martalanítás után kevesen meggye egy családhoz. Ha mindkét próbán át-megy, akkor kamiet futtat be: ilyen szórón "ép-ség" (testi-leki) szelektáció Magyarországon ta-lán nincs is példát.*

Az amerikai kluboknálukon önálló S.O.S. "for-dódtjuk" van a fajtájához tartozó kutyák menté-sére. Előfordulhat, hogy egy texasi színtelep-re bekerült legenyedt, guancos komondor pár nap-on belül egy kaliforniai klubtaggal kap átmeneti szállást, aki megfordított, rendeztesít, esetleg meggyírja, feregelétesítébről és beoltsókról gon-doskodik, bolha- és kullancsmentesíti, valamint tartalommal és sok szerrelteléti vigaszt nyújt megyőzött kutyaleknek, majd az ily módon

pártfogásba vett kutyát végleges befogadó gazdi-hoz, pl. Kentucky-ba küldi. Önési szervezést, ren-geteg munkát, önfelelőtlenséget és sok pénzt kíván ez a tevékenység. Ott mégis határozottan működik.

Hánször és hánször hallottuk, és láttuk leiva nemzeti kincsinck a komondor, a puli... vagy, pl. ne hogy már X.Y. ország határozza meg, hogy mi-lyen legyen a kuvasz, a vizsla stb... Az amerikai ten-yésztők egyszerűen - mindenféle hazafias érzület nélkül - szeretik a kuvaszt és a többi fajtát. 20-30 évvel ezelőtt kellett volna, hogy beelőjenek a ma-gyarok a tenyésztés irányításába. Már akkor meg-

kellett volna mondani, hogy milyen a jó szőr, a kí-vánatos méret, az ideális feroktartás stb. De nem léptek, és Amerika viszonylatában ma már nem is léphetnek. Kezdetben az amerikai klubok előze-rtelre hívtak meg magyar bírókat (dr. Borácskó Im-re, dr. Kúbitszky Emődt) a klubkiállításra. Ahogy szaporodott Amerikában a magyar fajta kutyák száma, úgy lassú a kapcsolat a két ország tenyész-tői között. Az elmúlt években a kisebb egyed-yszámmal rendelkező amerikai komondor és kuvasz klubok Magyarországról elismarozottt éneke ill. vezetői (Robert Helmi és Héja Ági) kintán munká-vel próbálták szorosabba fűzni a szálakat a két ország tenyésztoi között. Robert Helmi nevéhez a két Komondor Világkiállítás megnevezése és a nyeg szponzorálása fűződik. Héja Ági közremű-ködésével az Amerikai Kuvasz Klub '96-os klubki-állításra dr. Kovács Anikókat hívták fel bíróknak. Mindeket esetben az amerikai klubok tették meg az első lépést az együttműködés irányába. Sajnos, ezen kapcsolatok tisztavég életűek lettek... Az a-merikai magyar vizslák ma felhívott nemzetébe nem látott magyar küllemből, a munkakutyások között: mindig is könnyebb volt a munkateremtés. Remélhetőleg a két hazai vizsla kluboktá-lyból, Füzess Tamás és Gyárfás Marianna közremű-ködésével az Amerikai Kuvasz Klub '96-os klubki-állításra dr. Kovács Anikókat folytatása is lesz. (A szines útbeszámoló az áprilisi számbanban ol-vasható.) Megjegyzendő, hogy az amerikai mód-ra rendezett vizsla vadászversenyek önési fizika

"Ábrándozás az élet megrontója"

terhelést rónak a kutyákra, a diszplázis vizslák már az alapoktatókhoz kódnékre a sorból...

A magyar és az amerikai puli klubok közti keskeny hidat egyszemélyes pillérei dr. Mary Wakeman, a nagy kozmetárszónak örvendő kutyás állatorvos illetve Mészáros Mihály, a Hungaria Puli-Pumi-Mudi Klub elnöke.

A magyar küllembírók közül manapság egyre többen teszik le a vizsgát magyar fajta kutyákból. Mondhatni sikk ma volt Magyarországon, magyar fajta kutyák bírójának lenni. Tény és való, hogy könnyebben kap egy bíró külföldi kiállításra meg-

tő a CERF-szám is, ami az egészséges szemű kutyák regisztrációs száma. Ez utóbbi igazolás csak egy évig érvényes. Továbbá Amerikában minden vizslatulajdonos 150 dollárért megcsinálathatja kutyája DNS vizsgálatát is. A vizsgálat célja az, hogy kiderítse, volt-e a magyar vizsla közeli ősei között pointer, ír szetter vagy labrador. Ha igazolják a vizsla tisztavériségét, megcsinálhatjuk az illető kutyá ázsziója.

Szóval lehet, hogy az amerikai pulik, kuvaszok és komondorok, valamint a finn pumi eltérnek a magyar fajtastandardtól, de egy biztos, összesé-

jon mikor jön már el az idő, amikor a tenyésztők megértik, hogy a diszpláziát nem szűvelni kell, hanem tenni ellene. A magyar Fuggettén Diszplázia Bizottság (FDB) híreiről és a legfrissebb magyar fajtas eredményeiről – az Internet jövőtől – minden nemzet kutyása értesülhet. Az Amerikai Kuvasz Klub az FDB-számmal rendelkező mind a 14(!) magyar kuvasz gazdjának oklevelet és medált küldött, mely díjak átadására a februári évadzáró klubvacsorán került sor. Az amerikaiak ezen gesztusa azok felé irányult, akik az egészséges kuvaszfajomány létrehozása felé az első lépéseket megtették. Az elismerés erkölcs nagyságát jelzi az a tény is, hogy ezidáig még egyetlen külföldi tenyésztő sem érdemelte ki az amerikai klub medáját!

Itthon a budapesti Delectus Állatfejlesztési Áruház az első, aki a diszpláziaamentes magyar pásztorokutya állomány létrehozását anyagilag támogatja a magyar pásztorokutya idej klubkiállításán az utódcsoporthoz osztály győztese egyedülállóan nagyvolumenű díjazásban részesültek. Vajon mely további – nem csak kutyás – cégek fognak a jövőben felrakozni az egészséges magyar kutyák támogatásának a névsorába?

Természetesen minden országban vannak lelkeskedő, szakértő tenyésztők és hanyag, pénzrehéjás szaporítók is. Mégis, az óceán túlpartján általánosságban jobban érvényesül az ép testben ép lélek elv. Valószínű, hogyha a vevők nálunk is igényesebbek, a kutyatartásra felkészültebbek lennének, akkor kikérnyeztenék a magyar tenyésztőkből is a minőségi tenyésztést. Ilyen körülmények között nehéz dolga van egy – a minőségi tenyésztést felvállaló – klubnak, de következetes és kitartó munkával komoly eredményekre lehetne számítani. Ha eljön az az idő, amikor 9-3 generációs soron diszpláziaamentes kutyákat tudunk felmutatni – nem csak kuvaszt, hanem komondort, pulit és vizslát is – akkor a világ tenyésztői "venni fogják az adást" és ismét próbálnak majd tenyésztőanyagot híven hazaküldeni. Ezáltal új utak nyílnak meg a tenyésztő-kapcsolatok kialakulása felé, mind egyen, mind pedig klubként. A mudi, az erdélyi kópi, a drótszőrű magyar vizsla és a magyar agár esetében pedig jó volna, ha már ott tartanánk, hogy külföldi tenyésztésirányítók beszélhetnének. Először a hazai teretpet kell számukra rendezni tenni.

Ha valaki magyar fajta kutyá tenyésztésére adja a fejét, fogadja meg bolcs elenik tanácsát:

1. A legszebb kilyöket maradjanak itthon!
2. A testi-lelki egészség mindenképp előbbre vald!
dr. Léva Prokka

Az Amerikai Komondor, Vizsla és Puli Klubok taja

Laopárta után érkezett a hír a MEOE május 15-i országos elnökségi ülésen jóváhagyták a Magyar Pásztorokutyaok Operatív Bizottsága által kért kezeltészeget.

Ezért lehetne vált, hogy a bizottság a magyar pásztorokutya FDB diszpláziaamentes állomány-közlétehez hozzájáruljon: kuvasz és komondor fajtanál egyenként 9 000 Ft-tal, puli-, pumi- és mudi esetében 1 000 Ft-tal. Információ: 06-(020)736-561

USA Ch. EDERRAS CANIS MAJOR ARRAXIS kuvasz kan.

L: Maria Archaeodera
(Fotó: Backstage)

Int., Finn, Svéd, Dán, Észk Ch. NAPOS HULLÓCSILLAG pumi szuka.

T.+T.: Ella Kropsu Finnország
(Fotó: Terri Paula Heikkinen-Lehkonen)

hívást, ha a saját külföldi fajtán kívül a magyar fajta kutyák bírálatát is rábírázhat. És az egyáltalán nem baj. De fontos volna, hogy a bíró, hazaérkezvén, beszámoljon a magyarfajta-klubok és minőségéről, az esetleges magyar tenyésztési egységekre szerepléséről, és még egy katalógus kivonatot is eljuttatna a klubokhoz a címistálistá egyetemben. Mindez nem tűnik lehetetlen feladatnak, de ma még az információáramlásnak ez az útja sincs képzelve.

A "nyugat" országokban, az óceánon innen és túl, 90-95 éve általánossá vált a csipőzölet diszpláziavizsgálat. Az utóbbi évtizedben további orkiletés betegségek, a vakságot okozó f-talokor szurketályos és szemérgényke-sorvadás (PRA), valamint a pajzsmirigyfunktókos vizsgálata is szieszorúvé vált. Ennek egyik oka az volt, hogy a tenyésztőknek meg kellett felélnök annak a piaci igénynek, ami szintén az igényes vevők az egészséges kutyáért több pénzt fizetnek. Azonkívül az egészséges életmódra való törekvés az állattenyésztésre is rányomta a bélyegét, s ráadásul a hagyományos kapitalista országokban az egyéni felelősségvállalás még a kutyatenyésztésben is sokkal nagyobb szerepet játszik, mint nálunk. Az amerikai klubjásokok többségében nem lehet hirdetni OFA-szám (diszpláziaamentes kutyák regisztrációs száma)/feltüntetése nélkül és minden 3-4. hirdetésben megtalálha-

gében néve egészségesebbek itthon! térsáknál. A külföldiek u. i. már a fajta meghonosításától kezdődően szelektáltak az import kutyáit és azok-i vadékat: diszplázias kutyát nem fogtak tenyésztésbe. A diszplázia terén Magyarországnak a nyugati világhoz képest 90 év lemaradása van. Ennek köszönhető, hogy pl. a ma Japánban élő 5 komondor mindegyike amerikai tenyésztésű. Még az 1971-es budapesti Világkiállítás idején a külföldi tenyésztők sokasága tért haza busziken az újonnan beszerzett magyar kutyakölykökkel, a budapesti '96-os Világkiállításra látogató amerikai tenyésztők kölyök nélkül mentek vissza. Természetesen nem anyagi gondjaid miatt...

Mostanság az amerikai tenyésztő háiba érzi néha, hogy jó volna egy kis vérfrissítés Magyarországról, mégis úgy dönt, hogy az ő több generációs soron diszpláziaamentes állományát nem fogja "beszennyezni" diszplázias magyarokkal. Számára egyszerűen nem ér meg... A komondorok között pár évvel ezelőt végzett "pusztítást" egy Magyarországról importált szép kan. Háár a kutyá maga jó minőségűt kapott az amerikai diszplázia bizottságtól (OFA), utóbbi 60-70%-ban diszpláziasok lettek. A lelkeskedő gazda másfél év után kivonta a kant a tenyésztésből és azóta a fajta népszerűsítésére használja a kutyát. Németországban és Finnországban a magyar fajtas klubok újságja minden diszpláziavizsgálati eredményt nevesítve tesznek közzé. Nálunk va-